

Riistapäivät 2009

Lappeenranta 20.–21.1.

Kooste Riistapäivien esitelmätiivistelmistä

Maailma muuttuu – ketkä voittavat ja ketkä häviävät

Mikko Mönkkönen, Jyväskylän yliopisto

Muutos on elävän luonnon perusominaisuus. Lajien elinympäristöt ovat aina muuttuneet ja tulevat tulevaisuudessakin muuttumaan. Koska lajien elinympäristövaatimukset vaihtelevat, jokaisen muutoksen seurauksena toiset lajit hyötyvät, toiset kärsivät. Jos muutos on luonnollista, mikä sitten tekee viime-aikaisista ihmisen aiheuttamista ympäristömuutoksista niin poikkeuksellisia ja epätoivottavia? Avainsanat ovat yllätyksellisyys, nopeus ja laaja-alaisuus. Suomen metsien ikärakenteen muutos 100 viime vuoden aikana kuvaa laajassa mitassa tapahtunutta muutosta metsien käytössä. Tällä on ollut vaikutuksensa eläinten ja kasvien runsaudenmuutoksiin. Nuoria metsiä suosivien, usein eteläisten lajien runsaudet ovat kasvaneet, ja vastaavasti vanhojen metsien lajit ovat taantuneet 50-60 viime vuoden aikana. Riistalajeista selvimmin tästä muutoksesta on hyötynyt hirvi. Voittajina ovat selvinneet metsien yleiset lajit, ja häviäjiä ovat tiettyjä erityisiä metsärakenteita vaativat jo alun perin harvalukuiset lajit.

On kuitenkin hyvä muistaa, että Suomen metsät ovat olleet laajamittaisessa käytössä jo vuosisatoja ennen modernin metsäteollisuuden ja metsätalouden kehitystä tervanpoltto- ja kaskitalouden aikaan. Keskeisin ero nykyisten ja menneiden metsämaiseman rakenteiden välillä on kenties laajassa mittakaavassa menetetty vaihtelevuus rintamaiden tehokkaasti hyödynnettyjen ja lähes luonnontilassa olleiden takamaiden metsien välillä. Toinen nopea ja laajamittainen muutos on ilmaston lämpeneminen. Suomen luonnossa ilmaston lämpeneminen tulee johtamaan kasvavaan perustuotannon määrään, millä tulee ekologisen tietämyksen perusteella olemaan positiivinen vaikutus maamme lajiston monimuotoisuuteen. Ilmasto perustuvat mallit ennustavat suuria muutoksia esimerkiksi lintulajiston rakenteessa ja lajien levinneisyyksissä. Maastamme katoaa noin 25 lintulajia, joukossa muutamia riistalajeja kuten kiiruna, ja samaan aikaan etelästä saapuu vastaava määrä uusia lajeja. Etelä-Suomessa metsästävien on ennusteiden mukaan syytä siirtyä peltokanoihin, kun esimerkiksi metso ja teeri tulevat kokonaan katoamaan laajoilta alueilta Etelä- ja Keski-Suomesta. Uusin tutkimus on kuitenkin osoittanut, että lajien levinneisyyden muutokset ovat olleet hitaampia kuin ilmastovyöhykkeiden siirtyminen. Siksi puhtaasti ilmasto perustuvat ennusteet voivat antaa liian positiivisen kuvan lajien kyvystä seurata muuttuvaa ilmastoa.

Hirvi, susi ja metsäpeura: kolmiadraama suomalaismetsissä?

Ilpo Kojola, RKTL

Kainuun metsäpeurojen lukumäärä on viime vuosina jyrkästi vähentynyt. Ajallisesti kehitys osuu yksiin suurpetojen, etenkin suden, runsastumisen kanssa. Peurakannan vasatuotto on käynyt heikoksi. Keväällä syntyneistä vassoista suurin osa on hävinnyt ennen syksyä. Karhun ollessa pääsaalistaja kuolleisuuden tulisi huipentua vassojen ensimmäisiin elinviikkoihin. Vasoja on kuitenkin kuollut tasaisesti pitkin kesää. Edeltävän talven heikosta ravintotilanteesta tai vaikeista lumioloista ei ole merkkejä.

Peurakannan vasaosuuden ja susitiheyden välillä on vahva käänteinen korrelaatio, mikä viittaa siihen, että suden paluulla on vaikutuksensa peurakannan supistumiseen. Metsäpeura ja susi ovat kuitenkin eläneet rinnan nykyisellä havumetsävyöhykkeellä lähes koko jääkauden jälkeisen ajan, noin kymmenentuhatta vuotta. Mistä voisi johtua se, että susi nyt on näin syvän ahdingon aiheuttaja?

Lähes verrannollinen tilanne löytyy Kanadasta, missä sikäläisen metsäpeuran, metsäkaribun, kannat ovat viime vuosikymmeninä voimakkaasti taantuneet. Kehityksen taustalla olevista syistä useimmin ja ehkä vahvimmin nousevat esiin metsien ikärakenteen nuorentuminen ja metsien pirstoutuminen. Nuorten metsien osuuden kasvu on johtanut suden pääsaaliin, hirven, ja samalla myös suden runsastumiseen. Metsämaiseman pirstoutumisen johdosta karibu, hirvi ja susi elelevät aiempaa enemmän samoissa

maastoissa. Tässä ”kolmiodraamassa” häviäjä on karibu, koska sen vasatuotto on heikompi kuin hirven. Muutokset suomalaisessa metsämaisemassa ovat samansuuntaisia kuin Kanadassa. Lähtökohdissa on myös eroavuuksia, joiden takia kolmiodraaman olemassaoloa ja merkitystä koskevat päätelmät edellyttävät lisää tutkimustietoa eurooppalaiselta havumetsäalueelta.

Suurpetojen paluu, pienpedot ja yhteinen saalis

Gilbert Ludwig, Jyväskylän yliopisto

Suurpetojen väheneminen on usein kytkeyty pienpetojen, kuten kettujen, runsastumiseen, mikä puolestaan voi johtaa pienriistan vähenemiseen. Miten siis käy, kuin suurpedot tulevat takaisin? Suomen ilveskanta on 10 viime vuoden aikana kasvanut siinä määrin, että sillä saattaa olla vaikutusta alimpiin ravinto-verkkotasoihin. Kettu on ilvekselle sekä kilpailija että mahdollinen saalis, ja aikaisemmissa tutkimuksissa onkin osoitettu, että ilves voi lisätä merkittävästi ketun kuolleisuutta. Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten ilveksen alueellinen vaihtelu liittyy ketun runsauteen ja miten ilveskannan runsastuminen vaikuttaa kettukannan kehitykseen Suomessa (Lapin lääniä lukuun ottamatta). Selvitämme myös, miten kyseiset tapahtumat vaikuttavat yhteiseen saaliiseen, jänikseen.

Kokonaisvaltaisia tilastollisia polkuanalyysijä käyttämällä osoitimme, että ilves vaikuttaa voimakkaasti kettujen esiintymiseen ja että kettujen väheneminen on ollut voimakkainta siellä, missä ilveskanta on toipunut eniten. Lajien väliset suhteet saattavat kuitenkin vaihdella eri alueilla mm. vaihtelevan perustuottavuuden takia. Ilveksen vaikutus heikkeneekin kasvavan perustuottavuuden myötä, ja palaavan ilveskannan kyky säädellä kettukantaa (*”top down control”*) on voimakkainta tutkimusalueen koillisosassa, Kainuussa. Eteläisessä Suomessa, missä perustuottavuus on huomattavasti suurempi, ilveksen vaikutus on heikompi, ja kettukanta on edelleenkin *”bottom up”*-säädelyä. Jänis ei kuitenkaan hyödy tilanteesta. Vaikka ketun alueellinen vaihtelu vaikutti jäniksen esiintymiseen, eivät ilves- eivätkä kettukantojen ajalliset muutokset ole vaikuttaneet jäniskannan kehitykseen. Jäniskanta on koko tutkimusalueella pienentynyt, ilmeisesti jonkin toisen syy takia. Tutkimuksemme osoittaa, että suurpetojen paluu voi vaikuttaa yhteisöarakenteeseen muuttamalla kantojen säätelymekanismin suuntaa.

Suojelu ja metsästys – kulttuurista molemmat

Timo Helle, Metsäntutkimuslaitos

Suomessa luonnonsuojeluaate ja nykyisenkaltainen virkistysmetsästys alkoivat saada jalansijaa suunnilleen samoihin aikoihin, noin 150 vuotta sitten. Molempien taustalta löytyvät myös samat kulttuuriset tekijät, kuten kansallisromantiikka, kansallisuusaatteen leviäminen ja nousevan porvariston yhteiskunnallisen merkityksen kasvu.

Virkistysmetsästyksellä oli yhteytensä vanhaan eränkäyntikulttuuriin ja kotitarvemetsästyksen, mutta virkistysmetsästäjät halusivat tehdä pesäeron vanhaan eränkäyntiin kutsumalla itseään ”huvimetsästäjiksi” tai myöhemmin ”urheilumetsästäjiksi, joiden molempien motiivit lähtivät muusta kuin lihan hankkimisesta.

Metsästävä laji vaikuttaa ratkaisevasti siihen, millaisessa suhteessa suojelu ja metsästys ovat toisiinsa. Luonnonsuojelun perimmäinen tavoite on ekosysteemien toimivuus, mikä puolestaan edellyttää lajiston suojelua. Hirven osalta tämä merkitsee sitä, että Suomessa olisi oltava useita tuhansia susia, jotta hirvikanta pysyisi tasapainossa talvien ravintovarojen kanssa. Kun susia on vain pari sataa, jokainen hirvenpyytjä toimii suden viransijaisena. Pyyntiä on helppo perustella eettisesti, ellei hirvenmetsästäjä samanaikaisesti vastusta susikannan vahvistamista. Hirvikulttuurissa metsästyksellä on lihan ohella tärkeä yhteisöllinen merkitys, ja hirvipeijaisista on kehittynyt entisten elonkorjuujuhlien moderni vastine.

Mutta miten perustelee metsästyksen pyynnillittäjä, jota ei tarvita pyykannan säätelyyn, jonka saalis on vain muutaman sata grammaa ja joka metsästää mieluiten yksin. Joku saattaa pyytää ”korvaukseksi” pienpetoja, joku seuraa kanta-arvioita eikä metsästä, kun kanta on allonpohjassa. Kulttuurisesti hän pitää kuitenkin itseään ”aidon” pyynnin edustajana. Siihen ei kuulu muuhun metsästyksen tunkeutunut välinehulluus, ja sitä voi harjoittaa usein aivan kotinurkilla. Joulupöydässä ovat joulupyypyt, ei joulumetso.

Tarvitaanko riistan monimuotoisuutta?

Harto Lindén, RKTL

Vastaus otsikon kysymykseen on yksiselitteisesti ”kyllä”. Jo kestävän metsästysverotuksen periaate edellyttää, että riistayhteisössä säilyy hyvä monimuotoisuus. Jos tutkitaan esimerkiksi metsänhoidollisten toimien vaikutuksia riistaan, tulee riistaa tarkastella kokonaisuutena, ei pelkästään lajeittain. Monimuotoisuuden mittaamiseksi olemme riistakolmioiden avulla kehittäneet ns. riistarikkausindeksin, joka on kaikille tuttujen 16 lintu- ja nisäkäslajin runsauksiin perustuva biodiversiteetti-indeksi. Riistarikkausindeksin riistallisen luonteen johdosta emme väitä sitä yleispäteväksi biodiversiteettimittariksi. Riistarikkausindeksi osoittaa, onko alueella paljon erilaisia riistalajeja ja onko lajien yksilöitä runsaasti. Indeksillä on luonteeltaan joustava, eli sitä voidaan helposti muuntaa kulloistenkin tarpeiden mukaisesti. Riistakolmiokohtainen indeksi pysyttelee yllättävän vakaana vuodesta toiseen, joten parhaat kolmiot ovat parhaita seuraavinakin vuosina. Lähes poikkeuksetta kaikki 16 lajia korreloivat positiivisesti itse kokonaisindeksin kanssa - osin osoittaen riistaeläinyhteisön toimivuuden ja sidonnaisuudet. Paitsi alueellisten erojen ilmaisijana, indeksillä voi käyttää myös ajallisten muutosten ”hälytyskellona” - äkilliset ja voimakkaat kannanlaskut vaativat nopeita korjausliikkeitä.

Riistarikkausindeksi on oiva työkalu laajamittaisessa luonnonkäytön suunnittelussa. Olemme monitieteisissä yhteistyötutkimuksissa selvittäneet kestävän metsätalouden, sosiaalis-taloudellisten ja ekologisten arvojen riippuvuuksia ja vaihtosuhteita. Ekologisina muuttujina olemme käyttäneet riistarikkausindeksiä ja sen osakomponentteja. Metson runsaus korreloi positiivisesti riistarikkauden kanssa, mikä tukee metson asemaa ”sateenvarjolakijana”. Voimme laskea indeksejä myös Venäjän Karjalalle, jossa paikoin on havaittavissa huolestuttavia trendejä ilmeisesti nopeasti tehostuneen metsätalouden vuoksi. Ihmistoiminnan määrä, osin laatukin, säätelee riistakantojen rakennetta ja runsautta. Maankäytön tunnusluvuista löytyy kynnysarvoja, jotka jakavat riistaeläinyhteisöt erämaa- ja kulttuurityyppeihin. Tulevaisuuden maankäyttöä ohittavat – joita ei toistaiseksi ole olemassakaan – tulevat tarvitsemaan riistarikkausindeksejä suunniteltaessa laajamittaista, valtakunnan tasolla tapahtuvaa maankäyttöä.

Metso, hirvi ja maankäyttö – mahdollon yhtälö?

Saija Sirkiä, Helsingin yliopisto/RKTL

Metson ja hirven kannankehitykset näyttävät Suomessa menneen 40 viime vuoden ajan vastakkaisiin suuntiin. Metsokanta on vähentynyt eri riistanhoitopiirissä 40–85 %, kun taas hirvikanta on samassa ajassa kasvanut noin 80 %. Metsojen alamäen syynä pidetään etenkin vanhojen metsien vähenemisen aiheuttamaa elinympäristöjen häviämistä. Hirvella puolestaan maistuvat metsätaloustoimien tuottamat taimikot. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, onko metsolla ja hirvellä erilaiset, jopa vastakkaiset, laajamittakaavaiset maisemavaatimukset ja joudutaanko maankäytön suunnittelussa tämän vuoksi tekemään päätöksiä, joiden takia toinen laji hyötyy ja toinen kärsii. Vertailimme riistakolmioaineistosta saatujen metso- ja hirvirunsausten välisiä korrelaatioita 50 x 50 km:n ruuduilla läpi Suomen. Lisäksi testasimme lineaarisilla regressiomalleilla erilaisten maankäyttömuuttujien vaikutusta metson ja hirven runsaussuhteeseen viidellä alueella Suomessa. Tulokset osoittivat, että metso ja hirvi ovat yleisesti ottaen runsaita samoilla laajoilla alueilla Suomessa. Myös tutkituilla maankäyttömuuttujilla oli enimmäkseen samankaltaisia vaikutuksia metsoon ja hirveen. Metsän määrä oli yleisesti ottaen positiivisessa yhteydessä lajien runsauteen metsän iästä riippumatta. Ihmisausutus vaikutti lajien runsauteen negatiivisesti etenkin Etelä-Suomessa, ja ilmiö näyttäytyi voimakkaampana metsolla. Laajoilla maisemamittakaavoilla metson ja hirven ympäristövaatimukset eivät ole vastakohtaiset vaan pikemminkin yllättävän samanlaiset. Eri intressiryhmien asenteissa voi kuitenkin näkyä metson ja hirven vastakkain asettelua.

Rabieksen leviämismallit Suomessa: supikoiran merkitys muuttuvassa ympäristössä

Kaarina Kauhala, RKTL

Tämän lisäksi uroksia on vähemmän kuin naaraita. Intensiivinen uroshirvien metsästyskuolleisuus on osaltaan muokannut uroshirvien elinkierto-ominaisuuksia: urosten kasvu on nopeampaa ja lisääntymispanostus nuorella iällä suurempaa, mikä voi johtaa uroshirvien optimaalisen lisääntymisiän varhentumiseen. Tällä voi olla merkittäviä vaikutuksia populaation rakenteelle ja kehitykselle.

Kissa pihalla

Katja Holmala, RKTL

Etenkin maaseuduilla lemmikkikissat liikkuvat ulkona vapaasti. Ulkona kulkiessaan kissa kohtaa yöllisillä retkillään muita nisäkäspetoja. Kissa saattaaakin itse altistua villieläimissä yleisille sairauksille tai joutua jopa saalistuksen kohteeksi. Tutkimuksia kissojen liikkumisesta on kuitenkin tehty Euroopassa melko vähän. Pääosa kissaan liittyvistä tutkimustuloksista on eteläiseltä pallonpuoliskolta, erityisesti Australiasta ja valtameren saarilta.

Kaakkois-Suomessa Virolahdella seurattiin vuosina 2000–2004 lemmikki-, navetta- ja villikissojen liikkumista ja elinympäristön käyttöä osana keskikokoisten nisäkäspetojen yhteisöä koskevaa tutkimusta. Lemmikki- ja navettakissat liikkuvat pääsääntöisesti melko pienellä alueella pihojen läheisyydessä, vaikkakin seurattujen yöllisten kulkumatkat olivat keskimäärin noin kolme kilometriä. Villikissoista osa oli täysin metsäkissoja, ja ne liikkuivatkin melko suurella alueella. Eri sukupuolten välillä ei ollut eroja elinpiirin koossa. Kissojen elinpiiri oli myös samansuuruisena kaikkina seurattuina vuodenaikoina. Käytetyistä elinympäristötyypeistä (habitaateista) kotipiha lähiympäristöineen muodostui tärkeimmäksi.

Kissa itsekin on peto ja saattaa jopa kilpailla ravinnosta muiden petojen kanssa, mutta Suomessa ei ole erikseen selvitetty kotikissan ravinnonkäyttöä. Muualla, pääosin saarilla, tehdyissä tutkimuksissa kissat saalistivat vaihtelevia määriä erityisesti pieniä jyrsijöitä ja lintuja. Elinympäristön käytön tulosten perusteella, Virolahdella etenkin pihalla, sekä lehti- ja sekametsissä pesivät lintulajit saattavat olla saalistuksen riskiryhmässä. Aihe kaipaa kuitenkin lisäselvityksiä. Ulkona liikkuvan kissan hyötynäkökulma liittyykin hiiren, myyrrien ja rottien saalistamiseen.

Pikkupedot, pienriista ja myyrät

Pekka Helle, RKTL ja Sakeri Savola, Metsäntutkimuslaitos

Tuottajat, kuluttajat ja eriaisteiset pedot muodostavat ravintoketjuja, joissa saman ravintoportaan eri lajien ja toisaalta saalis- ja petolajien välillä on monentasoisia vuorovaikutuksia. Yksittäiset ravintoketjut ovat kytkeytyneet ravintoverkoksi, joka on pohjoisissa oloissamme vähälajisuusutensa vuoksi yksinkertainen. Siitä huolimatta tutkimus on joutunut toteamaan vuorovaikutussuhteet hyvin monimutkaisiksi. Periaatteessa samakin ilmiö tai syy-seuraussuhde voi näyttäytyä erilaisena olosuhteista riippuen. Riistallisesti kiinnostava on se lajien yhteisö, jonka muodostavat pienriista, niitä saalistavat pedot ja monen pienpedon tärkeä ravintokohde pikkunisäkkäät. Monesti viitattu periaate on niin sanottu vaihtoehtoissaalisajatus. Pääasiallisesti myyrrien varassa elävät pedot (etenkin monipuolisesti kulloinkin tarjolla olevaa ravintoa käyttävä kettu mutta myös kärppä ja näätä) siirtyvät myyrrien vähetessä käyttämään vaihtoehtoista saalista. Näitä ravintokohteita ovat erityisesti maassa pesivien lintujen munat ja poikaset sekä pienriista. Myyräkantojen elpymässä pedot palaavat myyräravintoon. Myyrä-, peto- ja pienriistakantojen runsauden tulisi ajallisesti seurata toisiaan: pedot runsastuvat yleensä vuoden viiveellä, mutta huiput voivat olla yhtä aikaa ja niiden vaikutus sitten näkyy viiveellä. Eri tahoilla tehdyt tutkimukset ovat antaneet periaatteen pätevyyydestä osin ristiriitaisia tuloksia.

Myyrien, petojen ja pienriistan runsaudenvaihtelut 20 viime vuoden aikana Etelä-Suomessa ja Lapissa tukevat jossain määrin edellä mainittua vaihtoehtoissaalisajatusta, mutta aikasarjat paljastavat myös muita kiinnostavia piirteitä. Myyräkantojen vaihtelussa Lapissa 1980-luvun puolivälistä lähtien on vain lievästi syklistä vaihtelua. Lapissa aiemmat myyrrien monivuotiset kannanvaihtelut ovat muuttuneet lähinnä vuodenaikaisiksi. Ketun, kärpän, lumikon ja näädän kannat ovat vaihdelleet keskenään samanaikaisesti ja pääasiassa niin, että runsaushuiput ovat myöhemmin kuin myyrillä. Etelässä metsäkanalintujen kannat ovat vaihdelleet melko satunnaisesti, kun taas Lapissa kannanvaihteluissa on edelleen tiettyä säännönmukaista syklistä vaihtelua. Petokantojen huippuvuosina, jolloin myyrä ei ole paljon, kanalintujen pesimis-

menestys näyttää olevan heikentynyt Etelä-Suomessa, mutta ei Lapissa. Lajien runsausvaihtelun määrässä on huomattavia eroja. Myyrillä huippu- ja aallonpohjavuoden välillä on vakaana aikana ollut noin kymmenkertainen ero, samoin kuin niihin erikoistuneilla pedoilla karpällä ja lumikolla. Metsäkanalinnuilla vuosien välinen vaihtelu on selvästi laimeampaa, ja hyvinä vuosina niiden tiheys on noin 2,5-kertainen heikkoihin vuosiin verrattuna. Kettukantojen vuosivaihtelu on ollut vielä vähäisempää viime vuosikymmeniä niin etelässä kuin pohjoisessa.

Riistakonserni

Sami Niemi, Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosasto käynnisti vuonna 2007 riistapolitiikan strategiaproessin. Vuoden 2008 aikana prosessi tiivistyi yhteistyössä Talent Partners Public Consulting Oy:n kanssa riistakonsernin strategiaksi.

Konsernilla valtionhallinnossa tarkoitetaan kahden tai useamman itsenäisen toimijan muodostamaa kokonaisuutta, jossa yhdellä toimijalla on esim. tulosohejaus- tai resurssivalta suhteessa toisiin. Riistakonsernin muodostavat maa- ja metsätalousministeriö, Metsästäjien Keskusjärjestö, riistanhoitopiirit (15) ja riistanhoitoyhdistykset (298), Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Metsähallitus (eräpalvelut) ja erityisesti hirvitutkimuksen osalta Metsätutkimuslaitos.

Proessin tavoitteena on ollut rakentaa joustava ja eri tahot sitouttava strategia, jota toimintaympäristön muuttuessa voidaan tarpeen mukaan päivittää. Yhteinen ja laajapohjainen työ strategian valmistumiseksi on tiivistänyt yhteistyötä konsernin eri toimijoiden kesken.

Strategiaproessin tuloksena maa- ja metsätalousministeriön johtamalla riistakonsernilla on perustehtävää kuvaava toiminta-ajatus, visio ja siitä johdetut strategiset päämäärät. Riistakonsernin perustehtäväksi määriteltiin vastata riistakantojen elinvoimaisuudesta, turvata riistavaran monipuolinen ja kestävä käyttö sekä yhteensovittaa riistatalouteen liittyviä erilaisia odotuksia.

Riistakonsernin strategian olennaisen osan muodostavat riistalajeja ja riistan elinympäristöjä koskevat monitavoitteiset hoitosuunnitelmat. Hoitosuunnitelmien avulla strategia jalkautuu käytännön työhön.

Riistakonsernin strategia luo perustan riistapolitiikan päätöksenteolle ja yhteiselle toiminnan suunnittelulle. Yhteisen strategian avulla tehostetaan konsernin toimijoiden välistä yhteistyötä ja parannetaan riistapolitiikan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

Metsästäjät yhteiskunnassa

Jari Pigg, Metsästäjien Keskusjärjestö

Suomalainen yhteiskunta on muuttunut voimakkaasti viimeksi kuluneen puolen vuosisadan aikana. Muutos on näkynyt voimakkaana maaseudulla, josta väestöä on siirtynyt asumaan kaupunkeihin ja taajamiin. Suomi on muuttunut maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta yhä enemmän kaupunkikeskeiseksi yhteiskunnaksi, ja myös ihmisten arvot ja arvostukset ovat kaupunkilaistuneet.

Metsästäminen on ollut kiinteä osa maaseudun elämää ja on sitä yhä edelleen. Metsästäjien määrä maassamme on lisääntynyt sotiemme jälkeen noin kolminkertaiseksi, ja 1960 -luvulta lähtien kaksinkertaiseksi. Metsästäjäkunta edustaa varsin hyvin maamme väestöä. Metsästyskortin lunastaa vuosittain yli 300 000 henkilöä, minkä lisäksi noin 70 000 henkilöllä on oikeus maksaa riistanhoitomaksu. Vuosittain uusia metsästäjiä tulee noin 8000, ja heistä naisia on noin 17 %. Naispuolisten metsästäjien lukumäärä on Suomessa jo suurempi kuin esimerkiksi Virossa metsästäjien koko määrä.

Metsästäjätalouksiin kuuluu noin miljoona ihmistä. Jos mukaan lähipiiriin otetaan vielä naapurit, ystävät ja lähisukulaiset, voidaan hyvin sanoa, että metsästys koskettaa suurinta osaa suomalaisista. Suurimmalla osalla suomalaisista on ”oma lähimetsästäjänsä”. Suomalaisen suhtautuminen metsästykseseen onkin hyvin myönteinen. Kielteisimmin metsästämiseen suhtautuvat ne ihmiset, jotka eivät tunne metsästäjää henkilökohtaisesti ja joille metsästäminen on siten vierasta.

Yli 300 000 metsästäjää ja miljooniin nouseva läheisten joukko voi vaikuttaa laajasti yhteiskunnassamme. Esimerkiksi maakuntakaavoituksella ja muulla alueiden käytön suunnittelulla vaikutetaan sekä riistan elinolojen että metsästyksen harjoittamisen mahdollisuuksiin. Suoraan riistan elinympäristöihin vaikuttavat mm. metsätalouden toimenpiteet aivan samoin kuin maatalouden toimenpiteet. On selvää, että voimme, ja meidän tulee jatkossa enemmän ja aikaisempaa suuremmalla painoarvolla, vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Metsästäjät ovat olennainen osa toimivaa yhteiskuntaamme, vaikka monet eivät sitä tiedosta tai eivät osaa tai halua sitä ajatellakaan.

Metsästäjät tekevät valtavan määrän vapaaehtoista työtä metsästyssuuroissa ja hallinnossa etenkin riistanhoitoyhdistystasolla. Tästä valtavasta työmäärästä on syytä olla ylpeä. On paikallaan kertoa ns. suurelle yleisölle aikaisempaa enemmän luonnonhoitohankkeista, riistalaskentojen tekijöistä, suupeto-seurannassa puurtavista asiantuntijoista, kolarihirvien jäljestäjistä, riistakonfliktien hoitajista ja muista ahkerista ahertajista. Metsästäjät eivät ole tottuneet mainostamaan tai tuomaan esille itseään ja aikaansaannoksiaan. Nykyisessä ja varsinkin tulevassa yhteiskunnassa se on kuitenkin tuiki tarpeellista, jopa välttämätöntä.

Tulevaisuudessa yhä useamman taajamassa asuvan voi olla vaikeaa saada oikeaa tietoa metsästyksestä ja siihen kuuluvasta toiminnasta ja tämän tarpeellisuudesta. Voitaisiinko ajatella, että paikalliset metsästäjät järjestäisivät erillisiä yleisölle tarkoitettuja avoimia tilaisuuksia, joissa esiteltäisiin erilaisia metsästyksen ja riistatalouden tehtävissä toimivia henkilöitä ja erilaista toimintaa? Esimerkiksi kesämökkikunnan riistaeläimistön esittely ja riistatalouden toimijoihin tutustuttaminen voisi olla monelle kesäasukkaalle mielenkiintoinen tapahtuma. Se tarjoaisi heille oikeaa tietoa metsästyksestä ja siihen liittyvästä toiminnasta.

Metsästyksiä mediassa

Klaus Ekman, Metsästäjien Keskusjärjestö

Metsästyksiä on luontoharrastus, joka herättää monenlaisia intohimoja niin poliitikoissa, mediassa kuin tavallisten kansalaistenkin keskuudessa. Vieraantuminen luonnosta ja siten myös metsästyksestä näkyy ja kuuluu yhteiskunnassamme median välityksellä. Mutta onko median välittämä totuus koko totuus vai onko se edes osatotuus? Suomen Metsäyhdistyksen viestinnän suunnittelija Hannes Mäntyranta kuvailee oivallisesti uusimmassa Metsästäjä-lehdessä, kuinka mediatodellisuus metsäalalla poikkeaa tutkitusta todellisuudesta. Täsmälleen sama tilanne on metsästyksen osalta: ainakin alalla toimiva kiinnostaa huomionsa erityisesti metsästyksen kielteisesti suhtautuvaan mediajulkisuuteen, ja ajoittain syntyy tunne siitä, että metsästyksiä on vakavassa vastatulessa. Vasta tarkempi tutustuminen aiheeseen osoittaa tällaisen pintapuoliseen julkisuuteen perustuvan käsityksen virheelliseksi.

Metsästäjien Keskusjärjestö seuraa mediakeskustelua jatkuvasti. 1990-luvulla ja vielä vuonna 2002 seurattiin lehtileikekohtaisesti mediassa käytävää metsästykseskustelua, ja näistä teksteistä tehtyjen yhteenvetojen perusteella voitiin todeta, että painetussa mediassa käytävästä metsästyksensaiheesta uutisoinnista yli 90 prosenttia oli myönteistä tai asiallista/neutralia ja vain runsas kuusi prosenttia kielteistä. Sittemmin mediakeskustelua on seurattu sähköisesti, ja tällä hetkellä metsästyksensaiheista mediakeskustelua seurataan kahdella eri seurantajärjestelmällä.

Riista-asiat kiinnostavat tiedotusvälineitä ja tietenkin tavallisia ihmisiä – eivät mediat muuten metsästyksiä asioita niin paljon ja laajalti käsittelee. Pelkästään viime syyskuussa julkaistiin medioiden sähköisissä versioissa yli 500 metsästyksensaiheista juttua. Siitä huolimatta metsästyksen julkisuuskuva muodostuu pääasiassa jostain muusta. Taloustutkimuksen Metsästäjien Keskusjärjestön toimeksiannosta tekemässä tutkimuksessa kaikkein tärkein metsästyksiä koskeva tietolähde suomalaisille on lähipiirissä vaikuttava metsästäjä, metsästävä perheenjäsen, muu sukulainen, ystävä, työkaveri tms. Myös suhtautuminen metsästyksiin muovautuu sen mukaan, tuntee metsästäjän vai ei. Ne, jotka eivät tunne yhtään metsästäjää, suhtautuvat kielteisemmin metsästyksiin kuin ne, jotka tuntevat metsästäjän. Koska metsästäjämäärä on Suomessa ollut jo vuosia kasvussa, niin metsästäjiä löytyy lähes jokaisen lähipiiristä. Vain 17 prosenttia suomalaisista ilmoittaa, että ei tunne yhtään metsästäjää. Mielenkiintoista on sekin, että tuoreimpien tutkimusten mukaan täsmälleen sama prosentti ilmoittaa suhtautuvansa erittäin (3 %) tai jonkin verran (14 %) kielteisesti metsästyksiin. Toisaalta metsästyksiin kielteisesti suhtautuvien määrä on pudonnut 1980-luvun 31 prosentista nykyiseen noin 17 prosenttiin.

Tärkein media metsästyksen tulevaisuuden kannalta on alan oma media. Maamme laajalevikkiset järjestölehdet Metsästäjä ja Jahti ovatkin tärkeimpiä alan viestimiä maassamme. Näiden lehtien merkitys metsästystiedon levittäjänä yksittäiselle metsästäjälle, joka sitten toimii suodattimena ympäröivään yhteiskuntaan, on täysin omaa luokkaansa.

Muista medioista ainoastaan televisio ilmoitetaan tärkeänä tietolähteenä metsästysasioissa (noin 50 %). Sanomalehdistä tietoa ilmoittaa saaneensa 28 prosenttia suomalaisista ja erityisesti Helsingin Sanomista 16 prosenttia. Eli siteerataksemme Hannes Mäntyranan siteeraamaa Attac-liikkeen perustaja Ignacio Ramonetia: on perustavaa laatua oleva virhe kuvitella maailma sellaiseksi, miltä se tiedotusvälineitä seuraamalla näyttää.